

Дембровська Ю., здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник: Подковенко Т.О., к.ю.н., доцент

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СМЕРТНОЇ КАРИ

Проблема смертної кари як найвищої міри покарання і надалі залишається дискусійною, оскільки поєднує у собі релігійні, соціальні, політичні, економічні і, звичайно, правові аспекти. Піднімаючи питання смертної кари, одразу співвідносимо його з правом на життя як одним з основоположних прав людини. Цінність людського життя є безумовною. Ми визначаємо права людини як природні, невідчужувані, невід'ємні. Права, які належать людині за правом її походження і людина як людина повинна мати права, повинна мати можливість їх реалізовувати та мати право на ефективний захист своїх прав.

Питання застосування смертної кари в умовах демократизації та гуманізації кримінального та кримінального процесуального законодавства не втратило своєї актуальності, передбачаючи потребу здійснення надалі аналізу співвідношення всіх «за» та «проти» [1, с. 67].

Смертна кара, як вид покарання, має дуже тривалу історію. Зокрема, в Україні систематичне застосування найвищої міри покарання почалося приблизно в 1468 році у Литовський період її історії. Однак, перша згадка про смертну кару була висвітлена в договорі між Київською Руссю і Візантією 911 року. Багато років даний вид покарання то застосовувався, то відмінявся, але остаточно був відмінений 22 лютого 2000 року, коли Україна ратифікувала Протокол № 6 до Європейської конвенції про захист прав людини, що скасовує смертну кару [2].

Проте у багатьох країнах все ще є актуальним застосування смертної кари. Загалом 56 країни світу використовують цей вид покарання. Це такі країни як: Китай, Індія, частина Сполучених Штатів, Сінгапур, Індонезія, Пакистан тощо [3, с. 113–116].

Якщо дивитись зі сторони прихильників даного виду покарання, то їхня основна теза полягає у тому, що особи, які вчинили найтяжчі злочини, не є людьми та їхнє життя не цінне. Також вони опираються на економічну складову, що на мій погляд є досить аморальним. Смертна кара дозволяє економити кошти держави, адже стратити людину є дешевше, ніж утримувати її багато років. До того ж можна зазначити, що смертна кара є досить сильним фактором для самих злочинців. Вона може виступати як механізм залякування та стримуючим фактором. На виправдання смертної кари ще наводять такий аргумент, як принцип відплати за скоєне злочинне діяння [4, с. 18].

З гуманістичної точки зору смертна кара є недопустимою. Адже незважаючи на всі погрішності, людина залишається людиною та її життя все ж таки важливе. Також варто зазначити, що у людей, зокрема тих, хто вчиняє тяжкі злочини, дуже часто виявляють психічні захворювання, які не дозволяють їм ясно мислити та контролювати свої дії. Та головним аргументом проти смертної кари є недосконалість судової практики. На сьогоднішній день бувають випадки, коли засуджують особу, яка насправді не є винною. Застосувавши до неї найвищу міру покарання – смертну кару, шляху назад не буде [4, с. 18–19].

Вважаємо, що такий вид покарання, як смертна кара є недоречним на сьогоднішній день. Життя людини повинно захищатися державою за будь-яких обставин. Якщо за вбивство відплачувати тим самим, то з моральної сторони ми перенесемось у нецивілізований світ, де був поширений принцип «око за око, зуб за зуб». Головною метою правосуддя є визначити таку міру покарання, яка буде ґрунтуватися на принципах справедливості, об'єктивності, обґрунтованості та доцільності. Шанс на виправлення злочинця, шанс на повернення до нормального життя, чого смертна кара зробити не зможе. Доречною буде цитата колишнього Прем'єр-міністра Великої Британії Вінстона Черчилля: «Якщо вбити вбивцю, кількість вбивць не зміниться» [5].

Таким чином, на нашу думку застосування найвищого виду покарання – смертної кари, і надалі залишається дуже дискусійною темою, породжуючи численні «за» і «проти». Однак, світовий досвід підтверджує, що смертна кара не має того бажаного стримуючого ефекту і впливу на злочинців, а відтак не може

виступати гарантом зменшення злочинності в суспільстві. Тільки ефективна політика держави у різних сферах суспільного життя, підвищення рівня економічного добробуту, підвищення рівня правової культури населення – це ті важливі кроки для протидії злочинності.

Література

1. Карпенко М.І., Бандурович А.В. Смертна кара: бути чи не бути? Юридична наука. 2013. № 5. С. 62–69.

2. Протокол № 6 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який стосується скасування смертної кари. Документ 994_802, ратифікація від 22.02.2000 року, підстава 1484-III. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_802#Text.

3. Негрій А.Ю. Проблеми застосування смертної кари у світі: за чи проти? *Правова політика України: історія та сучасність*: матеріали II Всеукраїнського наук.-практ. семінару (м. Житомир, 8 жовтня 2021 р.). Житомир: Житомирська політехніка, 2021. С. 113–116.

4. Матвієнко Є.І. Погляд майбутнього слідчого на смертну кару в Україні та світі. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2017. С. 17–19.

5. Зухвалі і мудрі цитати Вінстона Черчилля. Шляхта не працює: веб-сайт. URL : <https://shlyahtha.com.ua/zukhvali-i-mudri-tsyaty-vinstona-cherchyllia>.